NYHETER

Forteller historien om da faren

Einar Bjelland hadde vært konstituert politimester i Egersund, men de tyske okkupantene var ikke fornøyd med ham og forflyttet ham til Grimstad. Heller ikke her gjorde han som nazistene ville.

Kjetil Karlsen
kjetil.karlsen@gat.no

Einar Bjelland ble til slutt arrestert hjemme i Grimstad og sendt i tyske konsentrasjonsleirer. Nå vil sønnen hedre faren med bok. Sammen med Håvard Røiseland, leder av Folkeakademiet i Grimstad, skal Rolv Bjelland onsdag holde foredrag om denne boka og denne historien på biblioteket.

– Mye av grunnen til at jeg har skrevet denne boken, er fordi jeg vil hedre min far som jeg synes ikke har fått den hederen han fortjener.

Dette forteller Rolv Bjelland til GAT. Rolv er sønn til tidligere politifullmektig Einar Bjelland.

Einar Bjelland jobbet nemlig som politifullmektig i Grimstad etter å ha blitt forflyttet hit av tyskerne under andre verdenskrig. Før dette jobbet han som konstituert politimester i Egersund, men etter at tyskerne ikke var fornøyd med ham der, ble han forflyttet til Grimstad.

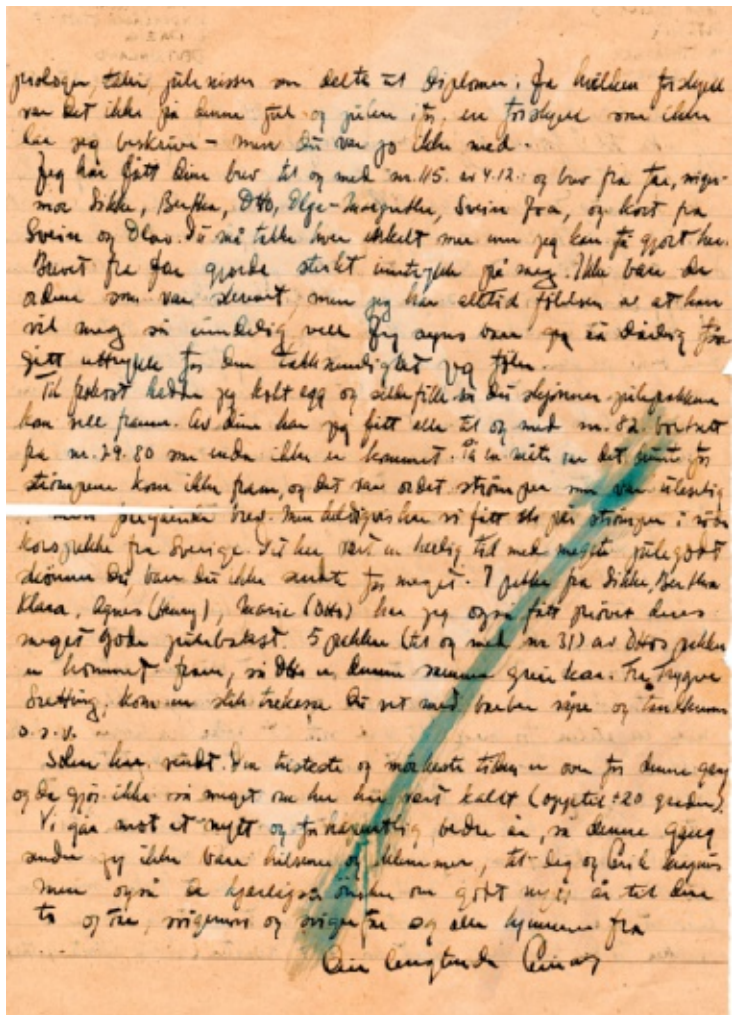

SENSURERT: Rolv Bjelland skrev mange brev hjem til kona fra det tyske fangenskapet, og her er ett av dem. Den blå streken på brevet indikerer at det er sensurert. FOTO: PRIVAT

BRUDEBILDET: Slik så Maria og Einar Bjelland ut da de giftet seg. Kort tid etterpå flyttet de til Grimstad. FOTO: PRIVAT

VAKTTÅRN: Slik ser konsentrasjonsleiren Stutthof ut i dag, og her er ett av vakttårnene. FOTO: PRIVAT

I STUTTHOF: Her er Rolv Bjelland på plass i konsentrasjonsleiren Stutthof, der faren Einar Bjelland og Arne Folkestad Bjelland under et besøk konsentrasjonsleiren.

Ble arrestert

Her likte både moren og faren til Rolv Bjelland seg, og de fikk venner her. Men jobben som politimann var likevel utfordrende for Einar. Som det var for mange andre politifolk under krigen.

16. august 1943 satte okkupasjonsmakten i gang den store «Aktion Polarkreis». Da ble 470 politifolk over hele landet arrestert av tyskerne, og satt først i den nybygde konsentrasjonsleiren Grini, før 271 av dem ble sendt videre til konsentrasjonsleiren Stutthof i det tyskokkuperte Polen.

– Arrestasjonene skjedde som ledd i en større aksjon som okkupasjonsmakten satte inn for å få kontroll over politiet. Sett utenfra var aksjonen et effektivt grep for å sende sjokkbølger inn i politietaten. Resultatet var lammelse og ettergivenhet for resten av politifolkene, forteller Rolv Bjelland.

Sendte 22 brev til kona

– Arrestasjonene skjedde litt ulikt ved de forskjellige politikamrene i landet. I Grimstad baserte Gestapo seg på en hemmelig liste over politifolk som ikke var ansett som lojale mot nazistene. I tillegg til min far, ble også politikonstablene Gudmund Assev Foss og Waldemar Johan Reinertsen arrestert samme dag i Grimstad, forteller han videre.

Etter at faren ble sendt i konsentrasjonsleirene, sendt han 22 brev hjem til kona i Grimstad.

Det er basert på disse og samtalene han hadde med mora i årene etterpå at Rolv Bjelland i fjor ga ut boka «Fars nei». Den handler om faren og tiden hans som politimann, tiden i det tyske fangenskapet og tiden etterpå da faren kom hjem igjen til Norge og til Grimstad.

For selv om han var blitt fri fra tyskerne, preget oppholdet i fangenskapet ham resten av livet. Både han og mange andre overlevende slet derfor med heftige mareritt om nettene.

– Jeg husker en gang da jeg var 7 år og sto i skolegården på Forus. Vi sto der og holdt hverandre i hendene, far og jeg, og alt var bare fint da far brøt sammen og begynte å gråte da det norske flagget ble heist. Den gangen syntes jeg det var veldig flaut og ha en far som ikke kunne oppføre seg. Jeg skjønte bare ikke da hva hadde gått igjennom de to årene i fangenskap for at sønnen hans skulle få vokse opp i et fritt Norge. Da jeg ble eldre så jeg jo på denne hendelsen, som var veldig sterk for meg da jeg opplevde den, på en helt annen måte enn jeg gjorde som sjuåring. Jeg hadde et veldig nært og fint forhold til min far, og vi sto hverandre nær, sier Rolv Bjelland.

– Viktig å vise

Rolv Bjelland er historieinteressert, og sier at dette var medvirkende til at boka kom ut. Og at han ville hedre sin far. I tillegg mener han at ingen andre heller ville ha for-

ble arrestert

ble plassert etter å ha blitt arrestert hjemme i Grimstad. Vi ser Rolf Bjelland sammen med de to sønnene Hans Vanhauwaert

FOTO: PRIVAT

talt denne historien hvis ikke han gjorde det.

– Det er også viktig å fortelle og vise hva fedrene våre sto opp for. Flere politifolk over hele landet ble jo forelagt å skriver under på en lojalitetsplikt. Noen skrev under, og ble værende, mens andre ikke gjorde det, og ble sendt i konsentrasjonsleirer, sier han.

Tyskerne ikke fornøyde

– Du forteller at tyskerne ikke var fornøyd med faren din da han jobbet i Grimstad heller. Hva var det de ikke var fornøyde med?

– Det var blant annet en gang da han skulle avhøre en ungdom som var innkalt til arbeidstjeneste for tyskerne, men så møtte han ikke opp. Da skulle han avhøres av far. Da fortalte min far ham at sykkelen hans tilfeldigvis sto utenfor vinduet, og nå skulle far på do. Dermed kunne ungdommen rømme. Det ble stor oppstandelse da det ble kjent at en fange hadde rømt med en politimanns sykkel, forteller Rolv Bjelland.

Noe annet som var vanskelig for faren, og moren, var da det kom innbyggere hjem til ham med våpen som de ikke torde å oppbevare selv.

– Mor fortalte også at enkelte ikke kunne holde tett om hvor min fars lojalitet lå og «skrøt» av at han hadde hjulpet dem. Far levde derfor i et krysspress i tiden i Grimstad, sier sønnen.

Ikke blitt hedret

Da politifangene kom hjem etter krigen, kom de forholdsvis raskt tilbake i jobb. Det var den gang ingen innsikt i at de grusomme opplevelsene i fangenskapet hadde skadet dem, og det må ha vært en skuffelse for de hjemvendte politifangene at de måtte konkurrere om faste stillinger med kolleger som hadde fått påtaleunnlatelse for sine nazisympatier, mener Rolv Bjelland. Han sier også at det ble en sterk rivalisering mellom disse to gruppene etter krigen.

– Det som er rart er at politifangene ikke har blitt hedret eller gitt noen offentlig bauta etter krigen. Nå har jeg hedret min far med denne boka, sier Rolv Bjelland.

BLE ARRESTERT: Rolv Bjelland skrev i fjor boka «Fars nei», om sin far Einar Bjelland som var politifullmektig i Grimstad. Einar Bjelland ble arrestert og sendt i den tyske konsentrasjonsleiren Stutthof sammen med mange andre norske politifanger. FOTO: PRIVAT

VIKTIG: Rolv Bjelland syntes det var viktig å gi ut boka «Fars nei» i fjor for hvis ikke hadde ikke denne historien fra andre verdenskrig blitt fortalt, tror han. FOTO: PRIVAT

BREV: Einar Bjelland skrev 22 brev hjem til kona i Grimstad da han satt i den tyske konsentrasjonsleiren Stutthof. Legg merke til frimerket med bilde av Adolf Hitler. FOTO: PRIVAT